

УДК 37.03(477.46)

Роман Крохмалюк,
вчитель історії НВК «ЗНЗ-ДНЗ»
с. Вербовець,
Мурованокуриловецького району
Вінницької області,
член Національної спілки
журналістів України

**ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ РІДНОГО КРАЮ
У КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ
(НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ КРАЄЗНАВЧОГО ГУРТКА
НВК с. ВЕРБОВЕЦЬ)**

Виховання підростаючого покоління – один із пріоритетних напрямів державної політики. Розробляючи дану тему, ми опираємося на багатий досвід традиційної педагогічної та методичної думки. Однак ще досить гострими залишаються такі питання, як роль і місце духовних цінностей у вихованні дітей, ставлення сучасників до духовних цінностей у повсякденному житті, праці, творчості, формування духовної культури у підростаючого покоління. Перед сучасною школою постає завдання розвитку духовності учнів. Яскравим прикладом такої діяльності може слугувати робота гуртка «Фольклор та етнографія народу України» на базі НВК с. Вербовець, яка спрямована на дослідження та популяризацію природних і духовних багатств Подільського краю.

Ключові слова: *благочестя, подвижництво, любов, добро, істина, мала Батьківщина.*

Воспитание подрастающего поколения – одно из приоритетных направлений государственной политики. Разрабатывая данную тему, мы опираемся на богатый опыт традиционной педагогической и методической мысли. Однако еще достаточно острыми остаются такие вопросы, как роль и место духовных ценностей в воспитании детей, отношение современников к духовным ценностям в повседневной жизни, труде, творчестве, формировании духовной культуры у подрастающего поколения. Перед современной школой стоит задача развития духовности учащихся. Ярким примером такой деятельности может служить работа кружка «Фольклор и этнография народа Украины» на базе НВК с. Вербовець, которая направлена на исследование и популяризацию природных и духовных богатств Подольского края.

Ключевые слова: *благочестие, подвижничество, любовь, добро, истина, малая Родина.*

The Education of the growing up generation is one of the priority directions of the governmental policy. Working on this theme, we rely on the rich experience of the traditional pedagogical and methodological ideas. Nevertheless there are a lot of relevant questions such as: the role and the place of the cultural wealth in the education of the children, the attitudes of the contemporaries to the cultural wealth in the everyday life, work, creativity, the forming of the cultural wealth of the growing up generation. There is a task to schools to develop the cultural wealth of students. A vivid example of such work is the work of the group «The Folklore and the Ethnography of the Ukrainians» on the basis of EPC, (Verbovets) which is aimed at the study and promotion of the natural and cultural riches of the Podolsk region.

Key words: *piety, devotion, love, kindness, truth, small homeland.*

Радикальні зміни, що відбуваються в житті нашого суспільства, в тому числі у сфері освіти, вимагають всебічного осмислення. Багаторічне відчуження людини від справжньої духовної культури, національних коренів і традицій, від віри призвело до кризи суспільної свідомості, що виразилася у вкрай несприятливій атмосфері суспільства: діти живуть і зростають у нестабільних умовах, в умовах кризи у сфері книговидавництва, кіновиробництва, зменшення кількості бібліотек, музеїв та збіднення їх фондів, зменшення мережі позашкільних навчальних установ, закладів освіти I–II рівнів акредитації тощо. На цьому тлі виникають такі явища, як дитяча праця, торгівля дітьми, дитяча проституція, бездоглядність, бродяжництво тощо. Ці процеси є наслідком соціальної нестабільності, нечіткості регулятивних механізмів, невизначеності програм кардинального реформування суспільства у гуманітарно-культурній сфері [1, с. 35].

Велика роль у вирішенні піднятих питань відводиться педагогічній науці, а саме – процесу виховання. Свого часу, з цього приводу митрополит Андрій Шептицький писав: «Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усі добра світу! Коли б ви навіть не мали, що лишити своїм дітям, – то як тільки подали їм справжню побожність, як тільки навчили чесною праці та правості, як тільки встерegli їх від неморальності, – то лишаєте їм у спадщині найбільше добро, яке тільки можете їм дати» [2].

Виховання – це постійний процес, в якому вихователь допомагає дитині пізнавати свої можливості, здібності, зацікавлення; показує, як і для чого жити, щоб ставати людянішою [3, с. 168]. Іншими словами, покликання будь-якого вихователя, батьків, учителів, чи кожного, хто має відношення до цієї справи, – виховувати серце людини. Реалізація цього в свідомості українського народу немислиться без християнських ідеалів та цінностей.

До загальнолюдських моральних цінностей завжди відносили ті, що відображали моральні потреби суспільного розвитку, а саме: повагу до

життя і свободи, відповідальність перед людьми, чесність, порядність, ввічливість, доброту, терпимість, працелюбність тощо. Цінностям діти навчаються поступово значною мірою – в процесі копіювання вчинків дорослих, яких вони люблять і поважають, ототожнюють себе з ними. Шлях до духовності в кожній людині суто індивідуальний. Докази цього знаходимо в родинній педагогіці, яка має багато спільного в різних народів і в різних культурах. Як свідчить історія людства, національно-духовні надбання народу ретельно виформовуються впродовж багатьох тисячоліть. Духовні базові цінності кожного народу акумулюються в національній культурі, зокрема в міфології, фольклорі, мистецтві, традиціях, звичаях, обрядах тощо, і мають своєрідний національний характер. Духовний витвір народу зберігається в казках, легендах, піснях, загадках, прикладному мистецтві, в традиціях і обрядах, закріплюється в народному календарі [4, с. 64].

Перед сучасною школою стоїть головне завдання – закласти фундамент духовного становлення особистості, сформувані уявлення про норми християнської моралі й системи цінностей в учнів. Особливого значення проблема відродження духовності набуває в питанні релігійної освіти.

Завдання сучасної школи: у тісному зв'язку з Православною церквою залучити школярів до глибини християнського світогляду, розвинути у них моральні почуття, особисту суспільну позицію, у якій головна моральна цінність – це життя за законами християнської моралі.

Треба ставити собі за мету:

- ознайомлювати учнів з історією Старого та Нового Заповіту, історією розвитку християнства; розкривати зміст основних релігійних понять та образів;
- розкривати значення Православної церкви в історії нашої держави та ролі Православної церкви в житті народу України;
- формувати інтерес учнів до життя біблійних образів;
- виховувати любов до культурної спадщини українського народу через розкриття змісту православного мистецтва: музики, іконопису, архітектури, літературних джерел;
- залучати дітей до моральних засад християнської культури, як традиційної для народу України, шляхом вивчення текстів Священного Писання, церковної історії (приклади із життя історичних осіб), мистецтва.

Треба допомагати учням:

- розкривати зміст високих моральних цінностей християнства,
- подати школярам основні, фундаментальні орієнтири істини, добра, любові (у зразках православного життя), на основі віри, надії, любові;

- розвивати у школярів здатність до співчуття, співпереживання;
- знайомити учнів із традиційними українськими православними святами.

У пошуках засобів гуманізації виховного процесу в сучасній школі необхідно намагатися орієнтувати педагогічну науку та практику на самоцінність людської особистості школяра. Метою шкільного виховання є створення і забезпечення умов, які сприяють повноцінному особистісному розвитку кожної дитини.

Отже, виховний процес у сучасній школі має бути зорієнтованим на особистість школяра, формування його моральної свідомості, внутрішніх цінностей, що виражаються у його поведінці [5].

Також велике значення для виховання любові до християнських цінностей має ознайомлення учнів з історичною, культурною, національною, географічною, природно-екологічною своєрідністю рідного краю. Краєзнавчий підхід в освіті дітей дає можливість гуманізувати виховний процес, вибрати освітній маршрут для вихованців не тільки в інформаційно-просвітницькому, але й в емоційному плані. Знайомлячись із рідною місциною, її пам'ятками, дитина вчиться усвідомлювати себе як таку, що існує в певний часовий період, у певних етнокультурних умовах, і в той же час залучатися до скарбів національної та світової культури.

Використовуючи в роботі з дітьми краєзнавчий матеріал, виховуються патріотичні почуття, які залишаться на все життя і сприятимуть духовному розвитку особистості. Краєзнавство – соціально значимий і необхідний напрям у роботі з дітьми. Його значення важко переоцінити: виховуючи дітей на подіях, тісно пов'язаних з історією рідного краю, ми тим самим формуємо глибоку прив'язаність до нього, почуття гордості. Знайомство з історією, культурою, природою, побутом людей, які живуть поруч, дозволить краще відчувати рідне місто та село, а значить стати творцем своєї малої Батьківщини.

Мета дослідження полягає у вихованні почуття любові до свого рідного краю, Батьківщини, народу, традицій та звичаїв; формуванні моральних, духовних та історико-культурних цінностей, високої мовної культури.

Досягнення мети забезпечить виконання таких завдань:

- збагатити розвивальне середовище матеріалами про рідний край (дидактичні ігри, предмети мистецтва, продукти творчості митців рідного села чи міста);
 - включити до педагогічної діяльності краєзнавчий матеріал відповідно до мети розвитку дитини, її вікових особливостей та інтересів;
 - створити умови для самостійної та спільної з дорослими роботи з краєзнавчим матеріалом;
 - забезпечити соціально-емоційне благополуччя дитини, діагнос-
-

тику змін у її розвитку.

Систематичні заняття сприятимуть формуванню у дітей громадянських якостей: інтересу до минулого та сьогодення; любові до рідного краю, його історії; бережного ставлення до довкілля й турботи про нього; розуміння краси природи, результатів людської праці, людських взаємин, уболівання за відродження національної культури; шанобливе ставлення до народних традицій та звичаїв, рідної мови.

Побудова навчального процесу передбачає, що педагог вносить у кожне заняття краплинки духовності, здійснює цю роботу постійно, системно та комплексно, що дозволяє краплинкам злитися і утворити потужний потік духовності, спрямований до дитячих душ [6, с. 3].

1. Саме в даному напрямі на базі НВК с. Вербовець активно працює гурток «Фольклор та етнографія народу України». Нам вдалося налагодити співпрацю між Вінницьким державним педагогічним університетом ім. М. Коцюбинського та школою. Так, у листопаді 2011 р. було укладено договір про спільну реалізацію програми «Народна культура Поділля в національному вихованні дітей та молоді» з кафедрою етнології Інституту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. М. Коцюбинського.

У листопаді 2012 р. за участю наших дітей у стінах університету було проведено фотовиставку «Епітафія українській хаті?..», головною метою якої було виховати в молодого покоління почуття гордості за рідний край і почуття любові до своєї Батьківщини, формувати потребу знати своє коріння, зберігати духовні надбання українського народу та творити милосердя.

На період 2013–2014 рр. укладено новий договір, що також сприятиме патріотичному та духовному вихованню нашої молоді. Вже 15 жовтня 2013 р. було проведено відкриття фотовиставки «Православні храми Мурованокуріловеччини» в педуніверситеті. Її організував і привіз до рідного університету автор, випускник інституту історії, етнології та права, нині – вчитель історії НВК с. Вербовець Роман Крохмалюк. До проведення заходу долучилися члени фольклорно-етнографічного гуртка, що діє на базі НВК «ЗНЗ-ДНЗ с. Вербовець», які чудово справилися з роллю ведучих і розповіли про виняткову роль християнства в історії нашої держави. У відкритті виставки взяли участь завідувач кафедри філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології, професор О. А. Коляструк, заступник директора з виховної роботи Інституту історії, етнології та права, доцент В. А. Тучинський, студенти Інституту історії, етнології та права та Інституту педагогіки, психології і мистецтв. Напрочуд щиро й зворушливо лунали пісні у виконанні вокального ансамблю «Дзвіночок» Мурованокуріловецького районного Будинку дитячої творчості, роботою якого керує Л. І. Романовська. Особливо вразив присутніх твір «Краю мій», який Людмила Іванівна (білоруска за походженням) написала для своїх маленьких вихованців [5; 7].

Таким чином, піднесення пріоритетів духовності, формування духовної культури, виховання високоосвічених і високоморальних особистостей можливе лише на засадах національних і загальнолюдських цінностей. Розв'язувати ці проблеми необхідно разом, залучаючи до співпраці громадські, молодіжні, дитячі, релігійні організації, батьків, педагогів – усіх, кому небайдужа доля дітей і молоді, майбутнє України. Тим часом, як зауважує завідувач кафедри педагогіки Дрогобицького педуніверситету професор О. Вишневський, у європейських державах, зокрема у Німеччині, релігія входить до державного компоненту освіти, «заперечуючи такий шлях, залишаємо свідомість дитини та її «вмістилище духовного» незахищеним, відкритим для наповнення різними сурогатами духовності аж до сатанізму, бо святе місце порожнім не буває [8, с. 43].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фазан В. Духовні цінності в системі сучасного виховання / В. Фазан // Педагогічні читання : зб. наук. пр. – Полтава, 2011. – С. 35–38.
2. Християнські ідеали та цінності українського народу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.br.com.ua/referats/Culture/31265-2.html> – Заголовок з екрану.
3. Оржеховська В. М. Духовність і здоров'я / В. Оржеховська. – К. : ПП Медиана, 2004. – 168 с.
4. Винницький О. Церква і духовне буття / О. Винницький // Духовні скарби українського народу в житті молоді. – Тернопіль : МП «Чумацький шлях», 1994. – С. 62–64.
5. Організація роботи з дітьми, педагогами та батьками згідно проекту «Галерея духовності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pryluky-dnz2.edukit.cn.ua> – Заголовок з екрану.
6. Яворський А. Школяр і християнська мораль / А. Яворський // Волинь Православна. – 2011. – № 12. – С. 12.
7. Люби й вивчай свій рідний край! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.http://vspu.edu.ua/index.php?event=184> – Заголовок з екрану.
8. Вишневський О. Сучасне українське виховання: педагогічні нариси / О. Вишневський. – Л. : Львів. обл. наук.-метод. ін-т освіти ; Львів. обл. пед. тов-во ім. Г. Ващенко, 1996. – 238 с.